

พยาบาลคืออนาคตของสุขภาพโลกที่ควรค่าในการลงทุน เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

Nurses are the future of Global Health, worthy to be invested
for achieving the Sustainable Development Goals

นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ

Nanthaphan Chinlumprasert

สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ

The Nurses' Association of Thailand

บทคัดย่อ

พยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่ามหาศาลต่อระบบสุขภาพของประเทศและสุขภาพประชากรโลก ทั้งในภาวะปกติและภัยพิบัติ การระบาดทั่วของโรคโควิด 19 ทำให้เห็นว่า ระบบสุขภาพต้องล่มสลาย หากปราศจากพยาบาลที่ทำงานอย่างทุ่มเทและเสียสละ จากหลักฐานเชิงประจักษ์ในระบบบริการสุขภาพทุกระดับทั่วโลกพบว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ผลักดันผ่านระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้านั้นจะไม่สำเร็จ หากการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลยังถูกเพิกเฉยจากผู้นำของประเทศ ความไม่ตระหนักของสังคม การขาดภาวะผู้นำ และความกล้าหาญของพยาบาลในการเป็นกระบอกเสียงของวิชาชีพในการพูดความจริงเกี่ยวกับการเสียสละ อุทิศตนของพยาบาล กฎบัตรเพื่อการเปลี่ยนแปลง 10 ประการของสภาพยาบาลระหว่างประเทศ เป็นเข็มทิศและแนวทางให้รัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่เรื้อรังนี้อย่างจริงจัง การลงทุนการศึกษาที่มีคุณภาพ การเพิ่มการผลิต การลงทุนพัฒนางานวิชาชีพและสมรรถนะพยาบาล การธำรงรักษาพยาบาลไว้ในระบบโดยจัดสรรสวัสดิการ ดูแลสวัสดิภาพ ความปลอดภัยในการทำงานด้วยภาระงานที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเป็นทางออกที่สำคัญโดยร่วมกันกำจัดการมายาคติที่มองพยาบาลเหนือมนุษย์ ปฏิญญาที่ต้องเสียสละ อดทนโดยไม่มีการเหลียวแลจากสังคมที่เป็นรูปธรรมเช่นที่ผ่านมา ด้วยการร่วมกันทำให้คุณค่าของพยาบาลเป็นที่ประจักษ์

คำสำคัญ: สุขภาพโลก, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, พยาบาล, สภาพยาบาลระหว่างประเทศ

Abstract

Nurses are significant health professional contributing greatly to the national health system and global health in normal and disaster situations. Obviously, their incredible values are shown during recent COVID-19 pandemic. The entire health system of every country cannot survive without the endurances and sacrifices of nurses. The issues of nurse shortage are persistently ignored by the government, and disregards by the public, worsen by lack of leadership and power of nursing authority to boldly voice this fact. Evidently, this fall short will eventually threaten to the achievement of Sustainable Development Goals through the implementation of the Universal Health Coverage. The International Council of Nurses' Charter for Change presents 10 policy actions that governments must take it seriously to resolve the problem by investing in quality nursing education to increase a greater number of nurses. The investment of nursing professional development to increase nursing competencies, nursing leaderships and management to sustain and retain nurses in the health system are crucial. Nurses must obtain proper and adequate welfare, safe and decent work environment, and work load, including increase salary and fair remuneration suitable to their contributions. Let us shift nurses from being invisible to invaluable by dismantle myth and stereotypes associated with nursing profession.

Keywords: Global Health, Sustainable Development Goals, Nurse, International Council of Nurses (ICN)

บทนำ

วิชาชีพการพยาบาลได้ถือกำเนิดมานานกว่าสอง ศตวรรษด้วยหลักการของการทรงเรียวของพระเจ้าในการ อุทิศตนเพื่อมนุษยชาติโดยให้การดูแลผู้ป่วยด้วยความรัก ความเมตตา กรุณา อุดมและเสียสละ ตั้งแต่สมัย มิสฟลอเรนซ์ ไนติงเกล (Miss Florence Nightingale) ถึงปัจจุบัน การศึกษาอบรมพยาบาลทั่วโลกก็ได้เน้นย้ำ หลักการนี้ ทำให้พยาบาล และสังคมต่างคุ้นชินกับคำว่า “เสียสละ อุดม และอุทิศตน” เกิดความภาคภูมิใจใน วิชาชีพการพยาบาล ติดกับดักมายาคติที่ว่า พยาบาลนั้น เป็นบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหนือมนุษย์ ปฏิศัคนธรรมดา เป็นนางฟ้าที่ละทิ้งแล้วซึ่งการแสวงหาสิ่งใดที่เอื้อต่อประโยชน์ ของตนเอง (selfless) มายาคตินี้เป็นที่ยอมรับและได้กลาย

เป็นคุณสมบัติที่บัญญัติอยู่ใน จรรยาบรรณ และจริยธรรม วิชาชีพตามหลักจริยศาสตร์คุณธรรม (virtue ethics) ที่บ่ง บอกความเจาะจงของลักษณะนิสัยเฉพาะของพยาบาล เป็นที่คาดหวังของสังคม เป็นวัฒนธรรมที่เหมือนกันทั่วโลก (Scott, 2017) ดังนั้นการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล และ บุคลากรพยาบาลจึงอยู่บนฐานคตินี้เรื่อยมาซึ่งรัฐบาลและ ผู้บริหารของประเทศส่วนใหญ่ต่างก็อาจจะเคยกับการ ลงทุนด้วยงบประมาณที่เหมาะสมกับวิชาชีพการพยาบาล หรือให้ความสนใจน้อยมากในการปรับเปลี่ยนกำหนดค่า ตอบแทนให้กับพยาบาลที่เป็นธรรมเมื่อเทียบเคียงกับวิชาชีพ อื่น ๆ รวมทั้งไม่ได้สนใจอย่างจริงจังในการดูแลสวัสดิภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมการทำงานที่ดีให้กับพยาบาล

เพราะติดกับดักคำว่า “อดทน เสียสละ” มาอย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุผลสำคัญข้อหนึ่งที่ทำให้พยาบาลไม่มีความสุขในการทำงาน (ศิริพร จิรวัดมนกุล และคณะ, 2556; Buchan et al., 2022) แม้ในช่วงการระบาดใหญ่ทั่วโลกของโรคโควิด 19 ที่ผ่านมามีพยาบาลที่เป็นบุคลากรสุขภาพด้านหน้าที่เสี่ยงอันตรายต่อการติดเชื้อจากการปฏิบัติหน้าที่ บางประเทศไม่ได้รับการเหลียวแลเกี่ยวกับอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลอย่างเพียงพอ จนมีสถิติการเสียชีวิตถึงประมาณหนึ่งแสนคนทั่วโลก และทำให้เกิดการขาดแคลนพยาบาลสูงขึ้นถึง 13 ล้านคนทั่วโลกหากไม่มีการแก้ไขใดๆ (Buchan et al., 2022; Buchan & Catton, 2023).

ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมต่อวิชาชีพการพยาบาล: ปัญหาเรื้อรังที่ทำทนาย

ในหลายประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยยังมองว่าการเรียกร้องความเป็นธรรมเรื่องค่าตอบแทนและสวัสดิการโดยการประท้วงเป็นสิ่งที่ไม่สมควร เป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อวิชาชีพและขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคม ส่วนหนึ่งก็อาจเนื่องมาจากพยาบาลเองที่ถูกอบรมสั่งสอนให้เสียสละ อดทน ทำให้ไม่มั่นใจ ไม่กล้าเรียกร้องอะไรให้ตนเอง เพราะอาจติดกับดักมายาคติดังกล่าวที่ต้องอุทิศตน เสียสละ อดทน และไม่มีอัตตาเหมือนนักบุญ หรือนางฟ้านั่นเอง (ศิริพร จิรวัดมนกุล และคณะ, 2554) วิชาชีพการพยาบาลจึงถูกรัฐบาลหรือผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิชาชีพพยาบาลละเลย ไม่เห็นคุณค่าอย่างต่อเนื่อง การกำหนดค่าตอบแทนของอาชีพและวิชาชีพอื่น ๆ มีการปรับเปลี่ยนให้สูงขึ้นเป็นพลวัตตามกระแสธุรกิจและเศรษฐกิจของประเทศซึ่งมีการแข่งขันสูง และเป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน และสมรรถนะที่เจาะจง แต่วิชาชีพการพยาบาล แม้มีการขาดแคลนมาก มีการเร่งพัฒนาให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การศึกษาฝึกอบรมเฉพาะทางและมีการศึกษาต่อที่สูงขึ้นถึงระดับปริญญาโท ปริญญา

เอก รวมทั้งมีประสบการณ์มากขึ้น แต่การกำหนดค่าตอบแทนกลับไม่สอดคล้องกับสมรรถนะ ประสบการณ์ และระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพราะติดกับดักเรื่องกรอบเงินเดือน ข้ออ้างเรื่องไม่มีกรอบตำแหน่งให้ติดพัฒนาความก้าวหน้า มีแต่ทางตันและไม่มีทางออก เป็นปัญหาเรื้อรังที่มีแต่ข้อมูล คำบ่น แต่ไม่มีการแก้ไขที่เป็นรูปธรรมในเวลาที่เหมาะสม ในขณะที่ความคาดหวังของประชาชนต่อการบริการของพยาบาลค่อนข้างสูงซึ่งมีความผูกพันกับเงินเดือนค่าตอบแทนเมื่อเทียบกับวิชาชีพสุขภาพอื่นหรืออาชีพการให้บริการอื่น ๆ เช่น พนักงานให้บริการบนเครื่องบิน พนักงานบริษัทภาคธุรกิจ ด้านการเงินการบัญชี เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่พยาบาลทำหน้าที่เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ทำงานหนัก ให้การบริการที่ต้องดูแลตลอด 24 ชั่วโมง แต่กลับได้รับการเห็นคุณค่าและค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าบริการอื่น ๆ อย่างไม่เป็นธรรม ในหลายประเทศที่พบสภาพการกดขี่ทางเพศเรื่องค่าตอบแทน งานหนักเกินกำลัง สิ่งแวดล้อมในการทำงานไม่ดี ไม่มีความก้าวหน้าทั้งในเรื่องงานและโอกาสทางการศึกษาต่อ (World Health Organization (WHO), 2020; ศิริพร จิรวัดมนกุล และคณะ, 2554) ทำให้มีการเคลื่อนย้ายไปทำงานในประเทศตะวันตกที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า แต่คนในประเทศนั้นเองกลับเลือกเรียนพยาบาลน้อยเพราะมองเห็นความเหลื่อมล้ำดังกล่าว ทำให้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลเกิดขึ้นทั่วโลก เป็นปัญหาเรื้อรังที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปได้ แม้ว่าจะการอนามัยโลกได้มีความพยายามในการขานรับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลและบุคลากรสุขภาพโดยได้ทำแผนกำลังคนด้านสุขภาพระดับโลกและตั้งเป้าหมายให้ประเทศสมาชิกทุกประเทศ วางแผนอัตรากำลัง มีระบบการติดตามให้มีการกระจายกำลังคนอย่างเหมาะสม และมีจำนวนทั้งปริมาณและคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบสุขภาพ กำหนดให้ค่าตอบแทนตามสมรรถนะอย่างเท่าเทียม เป็นธรรมและเหมาะสม รวมทั้งให้แต่ละประเทศเน้นการพัฒนาการศึกษาพยาบาลและ

บุคลากรด้านสาธารณสุขอื่น ๆ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และหากจะต้องพึ่งพาการจ้างงานพยาบาลต่างชาติ องค์การอนามัยโลกก็เรียกร้องให้ประเทศเหล่านั้นเคารพและปฏิบัติตามหลักการจ้างงานอย่างมีจริยธรรมตามประมวลหลักปฏิบัติองค์การอนามัยโลกว่าด้วยการสรรหาบุคลากรด้านสุขภาพเข้าทำงานระหว่างประเทศ (WHO Global Code of Practice on the International Recruitment of Health Personnel) (WHO, 2016; กฤษดา แสงวดี, 2554) โดยให้บรรลุป้าหมายดังกล่าวใน ค.ศ 2020 แต่หลายประเทศก็ยังไม่ได้นำการอย่างจริงจัง ทำให้สถานการณ์การเคลื่อนย้ายพยาบาลยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การเคลื่อนย้ายไปทำงานประเทศที่เจริญแล้ว พยาบาลเหล่านี้ก็ยังมีโอกาสได้พบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจ้างงาน การจ้างงานที่ผ่านนายหน้า ที่ซึ่งอาจถูกเอาเปรียบต่าง ๆ ทั้งเรื่องสัญญาและข้อตกลงที่ไม่เป็นจริง (นันทกา สวัสดิพานิช และคณะ, 2557) ก่อให้เกิดความผิดหวัง ความเครียดแก่พยาบาลที่ตั้งใจหนีปัญหาจากประเทศตน แต่ไปพบปัญหาในประเทศอื่นที่ต้องปรับตัวทั้งภาษา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ระบบงานในโรงพยาบาล และระบบงานพยาบาล กฎระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ ที่เข้มงวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องคุณภาพ และความปลอดภัยของผู้ป่วย (สุภาพร วรรัตนสันต์ และคณะ, 2559; ศิริพร จิรวัฒน์กุล และคณะ, 2555) บางประเทศพยาบาลวิชาชีพระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ต้องทำงานในตำแหน่งที่ต่ำกว่าระดับการศึกษาของตน พยาบาลบางคนยอมทำงานเป็นผู้ช่วยเหลือผู้สูงอายุ (Nurse Aid [NA]) หรือผู้ช่วยพยาบาล (License Practical Nurse [LPN]) เมื่อยังมีปัญหาเรื่องภาษาและยังสอบขอรับใบประกอบวิชาชีพในต่างประเทศไม่ได้ (พิริยลักษณ์ ศิริศุภลักษณ์ และคณะ, 2557)

เสียงเรียกร้องจากสหภาพพยาบาลระหว่างประเทศ

สหภาพพยาบาลระหว่างประเทศ (International

Council of Nurses [ICN]) ในฐานะที่เป็นผู้แทนและเสียงของพยาบาล 28 ล้านคนทั่วโลก ได้กำหนดนโยบายการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพโลกที่เป็นพลวัตโดยเรียกร้องให้ผู้นำพยาบาลทั่วโลกนำนโยบายนี้ไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลในบริบทของประเทศ ใช้ภาวะผู้นำด้วยความกล้าหาญในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังโดยไม่ติดกับดักมายาคติดังกล่าว และเรียกร้องให้รัฐบาลเห็นคุณค่าของพยาบาล แก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลและลงทุนพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลอย่างจริงจังโดยสหภาพพยาบาลระหว่างประเทศได้กำหนด คำขวัญการเฉลิมฉลองวันพยาบาลสากล ในวันที่ 12 เดือนพฤษภาคม ค.ศ 2023 ว่า “ พยาบาลคืออนาคตของเรา: ร่วมกันให้คุณค่า ให้เกียรติและลงทุนเพื่อการพัฒนาวิชาชีพและการดูแลสุขภาพอย่างยั่งยืน ” (Our Nurses, Our Future: Value, protect, respect and invest in our nurses for a sustainable future for nursing and health care) ซึ่งประเทศสมาชิกทุกประเทศได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อร่วมรณรงค์พร้อมกันทั่วโลก เพื่อแสดงพลังของพยาบาลให้ประจักษ์ต่อสังคมและรัฐบาล จากการประชุมสภาผู้แทนองค์กร สมาคมพยาบาลแห่งชาติของประเทศสมาชิกทั่วโลก จำนวน 136 ประเทศ (Council of National Nurses Association Representatives [CNR]) ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2023 สหภาพพยาบาลระหว่างประเทศได้แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนในการร่วมพัฒนาสุขภาพโลกร่วมกับองค์การอนามัยโลก และองค์การสหประชาชาติในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals [SDGs]) ใน ค.ศ 2030 โดยสหภาพพยาบาลระหว่างประเทศได้ทำการแถลงต่อที่ประชุมสมัชชาอนามัยโลกครั้งที่ 75 เดือนพฤษภาคมในปีเดียวกันว่า จากหลักฐานเชิงประจักษ์ พยาบาลได้ใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการระบบสุขภาพยุคิศตวรรษและต้องเผชิญกับความเสียงต่อตนเองเพื่อให้บริการในปัญหาสุขภาพโลก

(International Council of Nurses (ICN), 2023b; Sensor et al., 2021; Rosa et al., 2021) ชีวิตพยาบาลจึงนับเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี แต่เป็นเรื่องน่าเศร้าที่ระบบสุขภาพทั่วโลกกลับล้มเหลวในการมองเห็นและให้คุณค่าพยาบาล ขาดการปกป้อง การให้เกียรติและไม่ลงทุนกับทรัพยากรที่มีค่ามากนี้ทั่วโลกต่างผิดพลาดในการใช้ประโยชน์จากพยาบาลโดยคิดว่าเป็นสิ่งที่พยาบาลต้องเสียสละอยู่แล้ว จึงมองข้ามและไม่มีพยาบาลอยู่ในสายตาของผู้กำหนดนโยบาย ปล่อยให้พยาบาลต้องอดทนรับภาระหนักอย่างต่อเนื่องโดยลำพัง สภาพพยาบาลระหว่างประเทศได้เรียกร้องให้ผู้แทนประเทศต่าง ๆ ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายหยุดการกระทำดังกล่าวเพื่อเห็นแก่พยาบาลและสุขภาพโลก ช่วยกันลดมายาคติเพื่อส่งเสริมให้พยาบาลมีพลังใจในการเป็นแกนนำให้ประชาชนในชุมชนมีสุขภาพดี รับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการทำให้ประเทศเติบโตทางเศรษฐกิจ มีอำนาจ และความมั่นคงอย่างยั่งยืน (ICN, 2023a)

กฎบัตรเพื่อการเปลี่ยนแปลง

สภาพพยาบาลระหว่างประเทศ ได้แสดงวิสัยทัศน์เกี่ยวกับอนาคตของวิชาชีพการพยาบาลและการดูแลสุขภาพโดยประกาศนโยบายที่เป็นธรรมเนียมหรือกฎบัตรเพื่อการเปลี่ยนแปลง 10 ประการ (ICN's Charter for Change) เพื่อเป็นวิธีการแก้ปัญหาและหาทางออกในวิกฤติการขาดแคลนกำลังคนพยาบาลทั่วโลก ดังนี้

1. ปกป้อง และลงทุนในวิชาชีพการพยาบาลเพื่อสร้างระบบสุขภาพใหม่ที่เอื้อต่อการทำให้ดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าเพื่อพัฒนาให้สุขภาพโลกดีขึ้น สังคมต้องยอมรับรู้ค่าสุขภาพและการดูแลสุขภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นเรื่องที่ต้องลงทุน ไม่ใช่มองมิติเดียวว่าเป็นภาระค่าใช้จ่าย ดังนั้นรัฐบาลจึงควรมีพันธะสัญญาในการลงทุนที่เป็นหลักประกันความมั่นคงในการดำรงไว้ซึ่งการดูแลที่เน้นประชาชนเป็น

ศูนย์กลางอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

2. เร่งรัดในการแถลงนโยบายและปรับปรุงการดูแลสุขภาพและสุขภาพะของพยาบาลให้ดีขึ้น โดยจัดการให้มีสิ่งแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดี รวมทั้งคำนึงถึงสิทธิของพยาบาล มีระบบการจัดสรรอัตรากำลังคนอย่างปลอดภัย จัดให้มีระบบการป้องกันการใช้ความรุนแรง และอันตรายที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน มีการดำเนินงานตามมาตรฐานขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization [ILO]) คำนึงถึงสิทธิของพยาบาลในการทำงานในที่ที่ปลอดภัย มีระบบการสนับสนุนการทำงานที่มีความปลอดภัย และส่งเสริมการมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

3. ใช้กลยุทธ์ใหม่ที่ก้าวหน้าและทันสมัยในการสรรหา จ้างงานและธำรงรักษาให้พยาบาลคงอยู่ในระบบสุขภาพเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังพยาบาล โดยเพิ่มค่าตอบแทนที่เป็นธรรมสำหรับพยาบาลเพื่อให้แน่ใจว่าพยาบาลจะได้รับการดูแลด้านสวัสดิภาพ ผลประโยชน์ที่พึงได้ มีสวัสดิการที่ดี รวมทั้งส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ผู้บริหารควรต้องฟังเสียงของพยาบาลและจัดหาทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการทำงานอย่างปลอดภัย และสนับสนุนทุนในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาวิชาชีพ พัฒนาศักยภาพ มีการยกย่องชมเชยให้การยอมรับเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่พยาบาลที่ปฏิบัติงานดี

4. พัฒนาแผนอัตรากำลังระดับชาติ ดำเนินงานตามแผนรวมทั้งจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอโดยตั้งเป้าหมายในการพึ่งพาตนเองให้ได้ในการเตรียมจำนวนบุคลากรให้เพียงพอต่อความต้องการของระบบสุขภาพ การบริการสุขภาพที่สำคัญและจำเป็นในอนาคตพิจารณาให้มีการนำพยาบาลที่ออกจากระบบการจ้างงานให้กลับเข้าสู่การจ้างงานใหม่ และธำรงไว้ซึ่งบุคลากรที่มีทักษะความชำนาญพิเศษให้คงอยู่ในระบบ ในขณะเดียวกันหากมีการจ้างงานพยาบาลต่างชาติจากประเทศอื่น ๆ ต้องมี

การประกันการจ้างงานอย่างมีจริยธรรม โปร่งใส มีการติดตามสอดส่องไม่ให้เกิดการเอาเปรียบหรือหลอกลวงในการจ่ายค่าตอบแทน และต้องเคารพในสิทธิมนุษยชนของพยาบาลแต่ละคนโดยมีระบบการวางแผนอัตราค่าจ้างและมีการสอดส่องดูแลตลอดระยะเวลาที่ให้การดูแลผู้ป่วย

5. ลงทุนในการจัดการศึกษาพยาบาลที่มีคุณภาพสูงที่ได้รับการรับรองจากองค์กรวิชาชีพเพื่อเตรียมพยาบาลใหม่ รวมทั้งพัฒนาความรู้ต่อยอดเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานสำหรับพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในระบบ มีการออกแบบหลักสูตรที่ทำให้บัณฑิตพยาบาลมีทักษะที่ถูกต้อง มีสมรรถนะ และความมั่นใจในการตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของประชาชน ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตอยู่เสมอ รวมทั้งส่งเสริมความก้าวหน้าของงานพยาบาลจากพยาบาลทั่วไปสู่การเป็นพยาบาลเฉพาะทางและพยาบาลปฏิบัติการขั้นสูง

6. สนับสนุนส่งเสริมให้พยาบาลสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ตามขอบเขตของวิชาชีพการพยาบาล โดยทบทวนพัฒนาภาระเบี่ยงต่าง ๆ ให้ทันสมัย ลงทุนกับการสร้างพยาบาลปฏิบัติการขั้นสูง และรูปแบบการบริการที่ริเริ่มและดำเนินการโดยพยาบาล (nurse-led models of care) มีการบูรณาการการดูแลปฐมภูมิ การสร้างเสริมสุขภาพในระบบสุขภาพแนวใหม่ที่เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางการดูแลทั้งในระดับชุมชนและการดูแลที่บ้าน

7. ให้การยอมรับ และให้คุณค่ากับทักษะ ความรู้ คุณลักษณะที่เฉพาะและความเชี่ยวชาญของพยาบาล เคารพและส่งเสริม บทบาทหน้าที่ของพยาบาลในฐานะของนักวิชาชีพสุขภาพ นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย นักการศึกษา และผู้นำ ให้พยาบาลเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีผลต่อการดูแลสุขภาพทุกระดับ ส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมที่ให้ความเท่าเทียม ไม่เหลื่อมล้ำระหว่างวิชาชีพ และเคารพในวิชาชีพพยาบาลในฐานะที่เป็นกลุ่มบุคลากรสำคัญในการอุทิศตน ทำงานอย่างเสียสละเพื่อให้เกิดระบบสุขภาพที่มีคุณภาพสูง

8. สมาคมพยาบาลแห่งชาติจะต้องเข้ามีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย จริงจังและว่องไวในฐานะพันธมิตรวิชาชีพในทุกมิติของการกำหนดนโยบายสุขภาพ และสังคม แสดงภาวะผู้นำอย่างผู้มีประสบการณ์ และเป็นเสียงของวิชาชีพการพยาบาลที่ได้รับความไว้วางใจโดยสร้างเครือข่ายพันธมิตรทั้งในระดับพื้นที่ ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

9. ปกป้องประชาชนกลุ่มเปราะบาง ยืนหยัดและเคารพในสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางเพศภาวะ และความเป็นธรรมทางสังคม ส่งเสริมและผดุงไว้ซึ่งจริยธรรมทางการพยาบาล ให้เป็นหลักในการออกแบบระบบสุขภาพ และการให้บริการเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการดูแลสุขภาพอย่างเท่าเทียม เป็นธรรม ปราศจากการเลือกปฏิบัติ หรือลำเอียง ให้การดูแลบนฐานของสิทธิที่พึงได้ และเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางโดยไม่มีอุปสรรคจากความยุ่งยากและความเสี่ยงด้านการเงิน

10. แต่งตั้งผู้นำพยาบาลขึ้นสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในทุกระดับขององค์กรสุขภาพ และในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล สร้างความเข้มแข็งด้านภาวะผู้นำในระบบสุขภาพ ตลอดจนพัฒนาพยาบาลให้แสดงบทบาทและภาวะผู้นำในทุกสถานการณ์ที่มีความต้องการได้อย่างยั่งยืน (ICN, 2023a)

การผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างมีเอกภาพ

นโยบายเพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้ง 10 ประการดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้ถูกประกาศในต้นปี 2566 โดยใช้เป็นข้อมูลหลักในการสื่อสารเพื่อการรณรงค์สร้างความตระหนักของผู้นำประเทศ ผู้นำพยาบาล และพยาบาลทั่วโลกในการเฉลิมฉลองวันพยาบาลสากล ค.ศ 2023 และได้รับฉันทานุมัติอย่างเป็นทางการและเป็นเอกฉันท์ในการประชุมสภาผู้แทนองค์กรสมาคมพยาบาลแห่งชาติ (Council of National Nursing Association Representatives [CNR]) เมื่อปลายเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 ให้มีการผลักดันนโยบายนี้ให้เกิดผลในการปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงเป็น

ความรับผิดชอบของผู้นำพยาบาลทั่วโลกที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำ มีความกล้าหาญ มีวิสัยทัศน์และมีกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศในการขับเคลื่อนการระบกิจสำคัญนี้ โดยกำหนดเป็นนโยบายขององค์กรภายในประเทศและดำเนินงานอย่างจริงจัง

ในประเทศไทย แม้มีเพียงสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ ที่เป็นสมาชิกของสหภาพพยาบาลระหว่างประเทศ แต่การผลักดันนโยบายเพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้ง 10 ประการนี้สู่การปฏิบัติ จะต้องมีการดำเนินงานโดยความร่วมมืออย่างเป็นเอกภาพจากหลายภาคส่วนทั้งองค์กรวิชาชีพพยาบาลเฉพาะทางต่าง ๆ องค์กรผู้นำพยาบาลในการให้บริการสุขภาพทุกระดับ กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังคนพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสภาการพยาบาลที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการปกป้องความปลอดภัยของประชาชน การผดุงความเป็นธรรมแก่พยาบาลและบทบาทหน้าที่อื่น ๆ อีกหลายด้านในฐานะองค์กรนำของประเทศ สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ ต้องทำความร่วมมือแบบไตรภาคีหลักกับสภาการพยาบาล และกองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุขในการดำเนินการตามนโยบายนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายในข้อ 4 ถึงข้อ 9 และเป็นแกนนำในการผลักดันให้รัฐบาลหันมาร่วมแก้ไขปัญหา การให้คุณค่าและจัดสรรงบประมาณการลงทุนให้แก่วิชาชีพการพยาบาลในนโยบายทั้ง 10 ข้อ ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลเป็นปัญหาเรื้อรังและมีปัจจัยที่ซับซ้อน การมองข้ามปัญหาโดยมีมายาคติที่ทำให้มองไม่เห็นคุณค่าพยาบาลนั้นเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างรีบด่วน เริ่มตั้งแต่การจัดความคิดที่เคลือบด้วยมายาคติของพยาบาล ผู้นำพยาบาล และรัฐบาลทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม ชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ องค์กรและผลักดันให้นโยบายเป็นเสียงที่สังคมได้ยินนั้นเป็นสิ่งที่ผู้นำพยาบาลต้องร่วมกันขบคิด

และทำอย่างจริงจัง รวมทั้งพยาบาลทั้งปวงต้องแสดงศักยภาพของนักวิชาชีพให้เป็นທີ່ประจักษ์ เพราะพยาบาลมีคุณค่าที่พิสูจน์ได้ ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องรวบรวมและแสดงข้อมูล หลักฐานที่เป็นรูปธรรมเพื่อผู้เกี่ยวข้องในสังคมระดับชาติจะปฏิเสธ หรือมองข้ามพยาบาลไม่ได้อีกต่อไป ก่อนที่พยาบาลจะหมดไฟในการทำงาน หากวิชาชีพพยาบาลจะหมดพลังก็จะทำให้กระทบกับความมั่นคงของระบบสุขภาพและความปลอดภัยของสุขภาพโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในเวลาอันใกล้

การรณรงค์ในระดับนานาชาติได้มีการเคลื่อนไหวอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง นำประทับใจและชื่นชมในความกล้าหาญของผู้นำที่ใช้ทุกโอกาสในการเป็นเสียงให้แก่พยาบาล ไม่ใช่ทำเพียงเพราะเป็นหน้าที่ แต่ทำด้วยจิตวิญญาณความเป็นผู้นำอย่างแท้จริง ดังนายกสภาพยาบาลระหว่างประเทศ ศาสตราจารย์ ดร. แพมมิลา ชิปริอาโน (Pamela Cipriano) ได้แสดงปาฐกถาในที่ประชุมระดับสูงขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2566 ว่า “พยาบาลมีทักษะและประสบการณ์ในการทำให้เป้าหมายการดำเนินงานในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (Universal Health Coverage) สำเร็จได้ใน ค.ศ 2030 ผ่านทางการดำเนินงานของพยาบาลในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในประเทศหรือหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ แต่การขาดแคลนพยาบาลเพราะการไม่ลงทุนกับการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลเพื่อแก้ปัญหาอย่างทั่วถึงในทั่วโลกนั้นจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสำเร็จนี้อย่างแน่นอน” (ICN, 2023a) ดร. ชิปริอาโน ระบุอย่างชัดเจนว่า “ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าจะสำเร็จได้ใน ค.ศ 2030 โดยการลงทุนอย่างมากมายให้พยาบาลเท่านั้น ไม่มีวิธีการแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ อื่นใด เพราะพยาบาลเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหา ข้อจำกัดต่าง ๆ ของการให้การดูแลสุขภาพแก่ประชาชนได้ดีขึ้นในทุกหน ทุกแห่งอย่างไม่มีข้อกังขาใด ๆ” (ICN, 2023a)

บทสรุป

เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายว่า การเข้าถึงระบบสุขภาพเป็นสิทธิพื้นฐานสากลของมนุษยชาติในโลกนี้ พยาบาลสามารถทำให้เป็นจริงได้ หากแต่ไม่สามารถทำได้โดยลำพังได้อย่างแน่นอนโดยปราศจากการเปลี่ยนแปลงในระดับของการลงทุนด้วยเงินงบประมาณอย่างมากมายของรัฐบาลในการเตรียมระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าในระบบสุขภาพ ถึงเวลาแล้วที่รัฐต้องรับผิดชอบต่อความมั่นคงด้านสุขภาพของประชาชน หันมายอมรับ และรับรู้ ว่าทรัพยากรมนุษย์มีคุณค่ามหาศาลที่แฝงอยู่ในตัวของบุคลากรที่ควรค่าแก่การลงทุนเพียงใด โลกนี้จะน่าอยู่

ยิ่งขึ้น หากรัฐบาลจะเปิดรับความจริงว่าต้องวางแผนงบประมาณใหม่ที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและการพยาบาล การลงทุนในทุกบาทหรือทุกดอลลาร์แก่พยาบาล จะให้ผลตอบแทนอย่างมากมาในปีต่อ ๆ มา ถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลจะต้องลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง ยืนเคียงข้างการทุ่มเทของพยาบาลและลงทุนให้กับพยาบาลเพื่อสิ่งที่ดีกว่าสำหรับประชาชนทุกคน คำถามสำคัญที่ตามมาและอยากได้คำตอบคือในประเทศไทย เราจะทำอะไร เมื่อไร และอย่างไรต่อไปในการขับเคลื่อนนโยบายนี้อย่างจริงจัง เป็นรูปธรรมและอย่างมีเอกภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา แสงวงศ์. (2554). *ประมวลหลักปฏิบัติองค์การอนามัยโลกว่าด้วยการสรรหานักการด้านสุขภาพเข้าทำงานระหว่างประเทศ*. สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- นันทกา สวัสดิพานิช, นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ, พริยลักษณ์ ศิริกุลลักษณ์, สุภาพร วรรณสันทัด, และกฤษฎา แสงวงศ์. (2557). กระบวนการไปทำงานต่างประเทศของพยาบาลไทย. *พยาบาลสาร* 41(ฉบับพิเศษ), 99-111.
- พริยลักษณ์ ศิริกุลลักษณ์, นันทกา สวัสดิพานิช, สุภาพร วรรณสันทัด, และ นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ. (2557). การจ้างงานและสภาพการทำงานในต่างประเทศตามการรับรู้ของพยาบาลไทย. *วารสารการพยาบาลและสุขภาพ*, 8(3), 163-176.
- สุภาพร วรรณสันทัด, นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ, พริยลักษณ์ ศิริกุลลักษณ์, นันทกา สวัสดิพานิช, และกฤษฎา แสงวงศ์. (2559). แรงจูงใจในการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศตามมุมมองของพยาบาลไทย. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ*, 31(3), 86-98.
- ศิริพร จิรวัดน์กุล, นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ, ประณีต ส่งวัฒนา, วรณี เดียววิเศษ, วารุณี พองแก้ว, และสมพร รุ่งเรืองกลกิจ (2554). วิชาชีพการพยาบาล: ความหมายเชิงเพศภาวะ. *วารสารสภาการพยาบาล*, 26(2), 26-42.
- ศิริพร จิรวัดน์กุล, ประณีต ส่งวัฒนา, วารุณี พองแก้ว, วรณี เดียววิเศษ, ศิริอร สิ้นธุ, สมพร รุ่งเรืองกลกิจ, และ นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ. (2555). ความสุขกับความคิดคงอยู่ในวิชาชีพของพยาบาลไทย. *วารสารสภาการพยาบาล*, 27(4), 26-42.
- ศิริพร จิรวัดน์กุล, ประณีต ส่งวัฒนา, นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ, วารุณี พองแก้ว, วรณี เดียววิเศษ, ศิริอร สิ้นธุ, และสมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2556). ทำไมพยาบาลไทยมีคุณภาพชีวิตดีแต่มีความสุขน้อยกว่าคนทั่วไป. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 22(1), 3-15.

- Buchan, J., & Catton, H. (2023). *Recover to rebuild: Investing in the nursing workforce for health system effectiveness*. International Council of Nurses.
- Buchan, J., Catton, H., & Shaffer, F. A. (2022). *Sustain and retain in 2022 and beyond: The global nursing workforce and the COVID-19 pandemic*. International Council of Nurses.
- Rosa, W. E., Burnett, C., Butler, C., Rolle, P., Salvage, J., Wignall, A., & Mason, D. J. (2021). The ICN Global Nursing Leadership Institute: Integrating the SDGs into leadership and policy development. *American Journal of Nursing*, 121(12), 54-58.
- Sensor, C. S., Branden, P. S., Clary-Muronda, V., Hawkins, J. E., Fitzgerald, D., Shimek, A. M., Al-Itani, D., Madigan, E. A., & Rosa, W. E. (2021). Nurses achieving the Sustainable Development Goals: The United Nations and Sigma. *American Journal of Nursing*, 121(4), 65-68.
<https://doi:10.1097/01.NAJ.0000742544.07615.db>
- Scott, P. (Eds.). (2017). *Key concepts and issues in nursing ethics*. Springer.
<https://doi.org/10.1007/978-3-319-49250-6>
- International Council of Nurses. (2023a, September 19). *ICN President says Universal Health Coverage will only be achieved by 2030 if there is a dramatic increase in investment in nursing*.
<https://www.icn.ch/news/icn-president-says-universal-health-coverage-will-only-be-achieved-2030-if-there-dramatic>
- International Council of Nurses. (2023b, September 21). *ICN President calls for resilient health systems at UN high level meeting on pandemic prevention, preparedness and response*.
<https://www.icn.ch/news/icn-president-calls-resilient-health-systems-un-high-level-meeting-pandemic-prevention>
- World Health Organization. (2016). *Global strategy on human resources for health: Workforce 2030*. WHO.
- World Health Organization. (2020). *State of the world's nursing 2020: Investing in education, jobs and leadership*. WHO.